

Eerste hulp bij communicatie

Iedereen communiceert. We begroeten elkaar, stellen vragen en geven antwoorden, geven onze mening, of vertellen over onze dag. Dit doen we niet alleen door middel van praten; elke vorm van gedrag is communicatie (lichaamstaal, geluiden maken, grijpen, kijken). **Het verlangen om zich te uiten en contact te maken zit in ieder mens.** Het is heel frustrerend als je merkt dat je niet begrepen of niet gehoord wordt. Dit is voor kinderen met EMB niet anders. Deze frustratie kan zich uiten in probleemgedrag.

Voor iemand met EMB is goede communicatie echter niet vanzelfsprekend. Het kan voor ons moeilijk zijn om de signalen van iemand met EMB te interpreteren. Signalen zijn verstoord, vertraagd, en soms nauwelijks waar te nemen. Andersom: ook onze gesproken taal komt bij iemand met EMB niet altijd binnen. Toch is communicatie een basisbehoefte, van ieder mens. Maar hoe doe je dat dan, als je kind op een laag communicatief niveau functioneert?

Communicatie is:

- Vertellen wat je vandaag beleefd hebt
- Keuzes maken
- Iemands aandacht trekken
- Gevoelens en emoties uiten
- Structuur en overzicht bieden door middel van een dagplanning met foto's, picto's of andere verwijzers

Hulpmiddelen bij communiceren

Alternatieve vormen van communicatie kunnen helpen. Voorbeelden zijn: gebaren, pictogrammen, het gebruik van voorwerpen als verwijzers, etc. Deze hulpmiddelen geven kinderen de mogelijkheid te communiceren op een manier die bij hen past. Door hen toegang te geven tot taal in allerlei vormen kan hun taalsysteem zich ontwikkelen. Dit zal uiteindelijk leiden tot meer begrip en duidelijkere communicatie vanuit de persoon zelf.

Je kunt communicatie stimuleren **door je kind een actieve rol te geven in zoveel mogelijk situaties**, hoe klein ook. Bijvoorbeeld niet zomaar aankleden, maar eerst zeggen: doe je arm maar omhoog (geef genoeg tijd om te reageren, voordat je alsnog hiermee helpt). Of door tijdens het haren föhnen je kind met een **schakelknop** de föhn aan laten zetten. Eerst laten weten dat jullie naar buiten gaan door samen de **dagplanning** te door te nemen. Het is goed mogelijk dat je kind bij deze activiteiten op den duur meer geactiveerd wordt, en meer communicatief wordt.

Uitgangspunten bij gebruik van communicatiehulpmiddelen

Er zijn **geen voorwaarden waar je kind aan moet voldoen** om met ondersteunde communicatie te beginnen. Het belangrijkste is het uitgangspunt dat je kind wil

communiceren, en dit kan leren. **Op hoe meer manieren je met hem/haar communiceert, hoe sterker zal het taalnetwerk zich ontwikkelen.** Wel is het goed om bij de keuze van communicatiehulpmiddelen rekening te houden met de sterke, en minder sterk ontwikkelde vaardigheden van je kind. Het gaat hierbij niet alleen over taalvaardigheid, maar ook om ontwikkelingsdomeinen zoals motoriek, aandacht, geheugen en waarneming.

Er zijn **wel voorwaarden aan de omgeving** van iemand die gebruik maakt van communicatiehulpmiddelen. In alle gevallen is het belangrijk dat

- het hulpmiddel altijd **beschikbaar** is voor de gebruiker, en dat
- mensen in de omgeving de pogingen tot communicatie **opmerken** en
- hierop gepast **reageren**.
- Verder is het belangrijk dat de omgeving het gebruik van het hulpmiddel consequent op de juiste manier demonstreert (**modelleren**), zodat de gebruiker van hen kan leren hoe en wanneer hij het hulpmiddel kan inzetten.

Soorten communicatiehulpmiddelen

Er zijn verschillende soorten ondersteunde communicatie te onderscheiden:

- **Niet technologisch:** Gebaren, pictogrammen, foto's. Je kunt ook concrete voorwerpen gebruiken als verwijzer voor een situatie (een slab is het teken dat we gaan eten). Pictogrammen bestaan er in verschillende varianten kunnen los of in een communicatieboek gebruikt worden.
- **Technologisch:** deze variëren in complexiteit en de mate waarin ze aangepast kunnen worden. Bediening kan op verschillende manieren, bijvoorbeeld met de hand, een schakelaar of met je ogen.

- o De simpelste vorm is een losse knop waar een spraakboodschap op wordt ingesproken. Dit kan een goede manier zijn om te wennen aan het communiceren met een technologisch hulpmiddel. Met een **spraakknop** kun je bijvoorbeeld iemand groeten, aandacht trekken of vertellen wat je die dag gedaan hebt.

- o Er bestaan ook **meerknops communicatiehulpmiddelen**. De gebruiker heeft daarbij de keuze uit een aantal symbolen. Dit kan overzicht bieden in een standaard situaties waar vaak dezelfde type respons gegeven moet worden. Een nadeel is dat de gebruiker zo slechts beschikking heeft over een beperkt vocabulaire en dus beperkt wordt in wat hij/zij kan zeggen.

- Het meest uitgebreid zijn de **dynamische systemen** waarmee je door verschillende pagina's kunt bladeren en die geheel aangepast kunnen worden aan de gebruiker. Voordat je dit soort complexe systemen gaat gebruiken kun je het beste advies inwinnen bij een gespecialiseerde therapeut. Deze kan beoordelen wat het best passend is.

Meer lezen over dit onderwerp:

- Voor tips over communiceren met kinderen met ernstig beperkte communicatie: **Leidraad Ondersteunde Communicatie** (ISAAC-nf): <https://www.isaac-nf.nl/files/586801c4d8f2c372dec6cbf34c892d5ee6c85e58/LeidraadOndersteundeCommunicatie.pdf>
- **Ouderhandboek MCG (BOSK)** – hoofdstuk Communicatie (vanaf p. 95). <https://embnederland.nl/wp-content/uploads/sites/5/2019/10/Ouderhandboek-def-MCG-WEB.pdf>
- Zie de **Communicatiewijzer** op <https://www.communicatiemethodenemb.nl/communicatiewijzer/> voor een aantal vaak toegepaste methoden om communicatie in kaart te brengen.
- Kijk ook eens op <http://tobiipraat.blogspot.com/> of <https://nl-nl.facebook.com/baauwopmij> naar voorbeelden van jongeren met een ernstige meervoudige beperking die zich steeds beter gaan uiten met behulp van hun ooggestuurde spraakcomputer.

Spraakknoppen

Categorie	Communicatie
Prijscategorie (per stuk)	😊😊😊😊
Werkt op	3 AAA batterijen
Te combineren met	n.v.t.
Formaat	10 x 9 x 2,5 cm
Materiaal	Kunststof
Wat doet het?	<p>Spraakknoppen zijn bedoeld om mee te communiceren. Je kunt een gesproken boodschap of geluid van maximaal 80 seconden opnemen. Je kunt dit inspreken, of via een kabeltje opnemen vanaf een cd-speler of computer.</p> <p>Onder de doorzichtige bovenkant kun je een tekst of afbeelding plaatsen. Als je op de knop drukt, speelt de opgenomen boodschap af. Deze knoppen zijn los neer te leggen of op te hangen. Er zijn veel vergelijkbare knoppen te vinden in tal van webshops. Zoek op 'praatknop'.</p>
Stimuleert zintuigen	<p>Horen: spraak of andere geluiden. Zien: Picto's of andere afbeeldingen horend bij de boodschap. Voelen: feedback van de knop die je indrukt. Je kunt ook een voorwerp of stofje bovenop de knop lijmen als je deze voor een vast doel gebruikt.</p>
Stimuleert vaardigheden	<p>Communicatie: Herhaalt jouw boodschap, of laat je kind zelf vertellen. Geheugen: De boodschap kan eindeloos worden afgespeeld. Kan daardoor dienen als geheugensteuntje. Motoriek: Om het geluidsfragment af te spelen, moet je de knop gericht indrukken. Actie-reactie: indrukken van een knop veroorzaakt geluid. Afhankelijk van wat er opgenomen is, kun je na het indrukken van de knop ook een reactie verwachten van mensen uit je omgeving (zie Toepassingen).</p>
Toepassingen	Dit is een heel laagdrempelig communicatiehulpmiddel. Je kunt dit gebruiken om te communiceren richting het kind, maar ook om je kind zelf

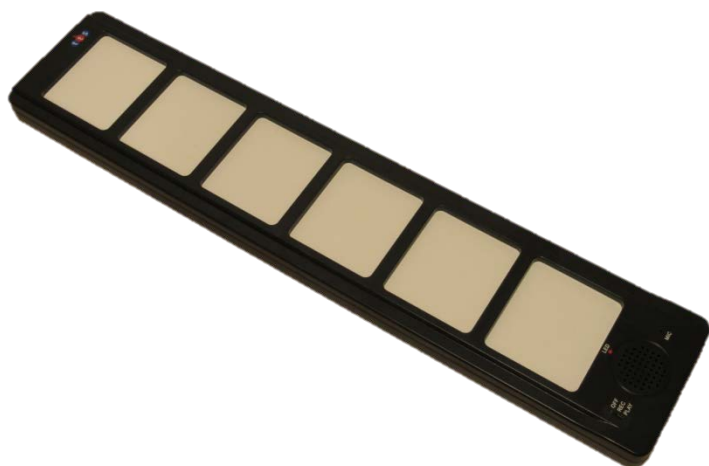
	<p>te laten communiceren. Dit kan veel oefening vragen, maar geeft veel nieuwe mogelijkheden.</p> <ul style="list-style-type: none"> - Laat iemand een boodschap inspreken voor je kind. Plaats zijn of haar foto op de knop. Zo kun je altijd een beetje in de buurt zijn. - Zet een woordje of kort zinnetje in de knop waarmee je kind contact kan maken: hallo, of: ik wil een knuffel! - Spreek namen van familieleden in (inclusief de hond, als je kind hier interesse in toont) en plaats foto's op de knop. Zo kan je kind jullie roepen. Reageer hier altijd op, om je kind hierin te stimuleren. - Instructies door je kind: ja/nee, meer/minder, stop... Gebruik de knop zelf ook als je deze woorden zegt, in de communicatie met je kind. Zo leert je kind hoe hij/zij de knop kan gebruiken. - Neem geluiden op die je kind zelf maakt, zodat hij/zij zichzelf kan terug horen. Dat stimuleert vaak meer uitingen. - Neem korte verhaaltjes op die je kind kan luisteren. - Gebruik bij het voorlezen: Neem bijvoorbeeld een geluid of zin op die zich telkens herhaalt in het boek. Zo kan je kind meedoen door (samen) op de knop te drukken. - Neem geluiden op (bijvoorbeeld van een dier) en voeg een plaatje van elk dier toe. <ul style="list-style-type: none"> o Laat je kind zelf of samen ontdekken welk geluid bij welk dier hoort. o Laat je kind de juiste knop indrukken als het betreffende dier voorkomt in een verhaal. o Hetzelfde kun je doen voor vormen, kleuren, familieleden, ... - Plaats simpele opdrachten stap voor stap onder de knoppen, die je kind helpen om een taak zelfstandig uit te voeren. - Of laat de leraar op school inspreken wat je kind die dag gedaan heeft. Zo kan hij/zij dit zelf aan jou vertellen! - Neem korte muziekjes op en laat je kind zelf voor deejay spelen. - Neem mopjes op die je kind aan anderen kan vertellen.
<p>LET OP</p>	<p>Zie de pagina over Communicatie voor tips over hoe je start met communicatiehulpmiddelen.</p> <p>Als je structureel gebruik wilt gaan maken van hulpmiddelen bij communicatie kunnen logopedisten en ergotherapeuten helpen bij het opstellen van een plan. Zij kunnen advies geven over de strategie die je kunt volgen om je kind dit aan te leren, en welk hulpmiddel het meest passend is.</p>

Zie ook het filmpje 'Yrsa vraagt om chocola'

<https://www.facebook.com/ikgaemb/videos/1872765019463186/>

Pratende planstrook

Categorie	Planning Communicatie
Prijscategorie	😊😊😊😊
Werkt op	3 AAA batterijen
Te combineren met	n.v.t.
Formaat	Afmetingen: 56 cm x 11,5 x 2,5 cm De vakken met kaartjes zijn 7 x 8 cm
Materiaal	Kunststof
Wat doet het?	In de zes vakjes kun je zelf een afbeelding plaatsen. Onder elke knop kun je 10 minuten spraak of geluiden op nemen. Druk op de knop op de geluiden af te spelen. Horizontaal en verticaal op te hangen. Ook op tafel te leggen.
Stimuleert zintuigen	Zien: Picto's of andere afbeeldingen horend bij de boodschap. Horen: spraak of andere geluiden.
Stimuleert vaardigheden	Geheugen en oriëntatie: Zeer geschikt om een dagplanning of stappenplan te ordenen. Deze kan oneindig herhaald worden. Communicatie: Herhaalt jouw boodschap of laat je kind kiezen uit verschillende opties. Motoriek: Door de knop in te drukken speel je een geluidsfragment af. Actie-reactie: indrukken van een knop veroorzaakt geluid.
Toepassingen	<ul style="list-style-type: none"> - Planning: plaats foto's of picto's** onder de knoppen om dagindeling of stappenplan inzichtelijk te maken. De planning blijft toegankelijk en kan eindeloos herhaald worden. Dit biedt structuur en overzicht, en geeft daardoor rust. - Zet een stukje van een eenvoudig verhaal onder iedere knop. Alternatief: zinnen uit een wat langer verhaal. Voeg plaatjes toe die passen bij dat deel van het verhaal. - Neem geluiden op (bijvoorbeeld van een dier) en voeg een plaatje van elk dier toe. <ul style="list-style-type: none"> o Laat je kind zelf of samen ontdekken welk geluid bij welk dier hoort.

- Laat je kind de juiste knop indrukken als het betreffende dier voorkomt in een verhaal.
- Hetzelfde kun je doen voor vormen, kleuren, familieleden, ...

- Maak zelf een vraag- en antwoordspel.
- **Communicatie:** Gebruik de planstrook om je kind te laten kiezen uit verschillende opties, kleuren, getallen. Voor kinderen met een hoger ontwikkelingsniveau kan de planstrook bijvoorbeeld helpen om te communiceren over gevoel (blij, boos, verdrietig), of andere vragen te beantwoorden.
- Neem korte muziekjes op en laat je kind zelf kiezen wat hij wil horen.
- Samen spelen: Gebruik de planstrook als dobbelsteen, kleurenkiezer bij Twister, ...

** Picto's zijn er in vele varianten: in kleur of zwart-wit, getekend of juist met weinig detail. Als je in een zoekmachine 'picto brood' of 'picto samen' intypt en kiest voor 'afbeeldingen zoeken', vind je meestal verschillende voorbeelden. Probeer eens uit welke stijl voor jullie werkt. Er zijn ook verschillende computerprogramma's op de markt waar heel veel picto's makkelijk vindbaar in staan.